

Til Hå kommune
Landbrukskontoret
v/ landbrukssjef Halldor Gislason
hgis@ha.kommune.no

Stavanger, 31.1.2024

Dette brevet sendes på vegne av de frivillige organisasjonene med styret i Forum for natur og friluftsliv i Rogaland – Stavanger turistforening, Haugesund turistforening, Norges Speiderforbund Vesterlen krets, Rogaland KFUK-KFUM speidere, Birdlife/Norsk ornitologisk forening avd. Rogaland, Stavanger og Rogaland Jeger og fiskerforbund, og Naturvernforbundet i Rogaland

Klage på tillatelse til nydyrking på gnr 102 bnr 1 i Hå kommune

Vi viser til tillatelse til nydyrking av et areal på 31 da tidligere skogsareal på gnr 102, bnr 1, og klager med dette på den godkjenningen Hå kommune har gitt i brev datert 02.01.2024. Vi ble gjort kjent med vedtaket ved at kopi av tillatelsen fra Hå kommune ble sendt til Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Rogaland 12.01.2024.

Det arealet som nå søkes dyrket ble først hogd for at det skulle omdisponeres til innmarksbeite, og søknaden om tillatelse til hogst etter vernskogforskriften ble begrunnet med at gårdsbruket skulle omstilles til melkeproduksjon etter at pelsdyrdriften måtte avvikles, og at det derfor var behov for mer beiteareal. FNF klagde på denne hogsttillatelsen, men nådde ikke fram i klagebehandlingen. Vi vil likevel understreke at det er stor forskjell på hogst med tanke på omdisponering til beiteareal, og fulldyrking av arealet. I den sammenheng viser vi også til det brevet Naturvernforbundet i Rogaland og Norsk Ornitologisk Forening i Rogaland /Birdlife sendte over der vi ba om at det måtte stilles krav om tilplanting av det området i Kvalbeinskogen som er hogd, med henvisning til at forutsetningen for hogsttillatelsen og fristen for å ta arealet i bruk som beiteområde ikke var fulgt.

Vi klager både på grunnlag av det vi mener er en rekke feil og mangler i saksbehandlingen, og i anvendelsen av både nydyrkingsforskriften, naturmangfoldloven og annet regelverk som ikke er vurdert i forbindelse med saksbehandlingen.

FNF mener at nydyrking av det aktuelle arealet vil ha vesentlige negative virkninger for naturmangfoldet og naturmiljøet i området, og bør derfor ikke tillates, samt at det må stilles krav om tilplanting i og med at forutsetningen for tidligere gjennomført hogst ikke er fulgt.

Vi ber om at klagen gis oppsettende virkning, og at det dermed ikke kan settes i gang med nydyrking før klagen er ferdigbehandlet.

Nydyrkingsforskriften

Kommunen har vurdert saken i forhold til forskrift om nydyrking, men etter vår vurdering møter den vurdering som er gjort ikke de krav som er fastsatt i forskriften. Vi viser i den forbindelse også til de kommentarer Landbruksdirektoratet har publisert med kommentarer til nydyrkingsforskriftens § 7, sist oppdatert 18.12.2020, og Landbruksdirektoratets veileder til forskrift om nydyrking datert 02.06.2020.

Formålet med nydyrkingsforskriften er å sikre at nydyrking skjer på en måte som tar hensyn til natur- og kulturlandskap, herunder hensynet til biologisk mangfold, kulturminner og landskapsbildet, samtidig som det skal legges vekt på å sikre driftsmessig gode løsninger (dyrkingsforskriftens § 1), og forskriftens § 5 fastslår at det skal legges særlig vekt på hvilke virkninger tiltaket kan påregnes å få for natur og kulturlandskapsverdiene, jf, § 1. Videre skal det legges vekt på om det ut fra jordlovens § 1 er ønskelig å styrke driftsgrunlaget for driftsenheten. Forskriftens § 7 slår fast at en søknad om nydyrking skal angi hvilke økonomiske og driftsmessige fordeler som oppnås ved nydyrkingen for det aktuelle bruket.

Vi mener de vurderingene kommunen har foretatt av de økonomiske og driftsmessige fordelene ved den aktuelle nydyrkingen ikke møter de krav som er satt i regelverket. Det er slik vi forstår forskriftens § 5, jf, § 7, et krav at det er de økonomiske og driftsmessige fordelene for det aktuelle gårdsbruket som skal vurderes, og som skal danne grunnlaget for den avveining som skal gjøres av nydyrking i forhold til andre samfunnsinteresser, herunder hensynet til bevaring av naturmangfold. Det er ikke tilstrekkelig å henvise til at søkeren ønsker å styrke driftsgrunlaget på gården. Vi vil i den sammenheng påpeke at det i dette tilfellet er snakk om et stort gårdsbruk med totalt jordbruksareal på ca. 600 da, hvorav 450 da er fulldyrka areal. Det betyr at vi her snakker om et gårdsbruk som har et dyrka areal som ligger langt over det som er gjennomsnittet for bruk i Rogaland (ca. 250 da jordbruksjord per bruk), og det er vanskelig å se at det skal være noe vesentlig behov for å styrke drifts- og inntektsgrunlaget på gårdsbruket.

De henvisningene kommunen har gjort til overordnede nasjonale målsettinger om økt matproduksjon, og globale utfordringer bl.a. knyttet til klimaendringer og befolkningsøkning er lite relevante i forhold til det som skal vurderes i en konkret nydyrkingssøknad. Vi vil i den sammenheng også vise til at det også er vedtatt internasjonale mål og forpliktelser for bevaring av naturen og naturmangfoldet, og at det i forhold til klimautfordringene også er avgjørende å ta vare på naturen. Det er også verd å nevne at Kvalbeinskogen i en nylig gjennomført studie av karbonrike arealer i Rogaland, utført av NIBIO i 2023 og publisert i Temakart-Rogaland, er registrert som et karbonrikt areal.

Naturmangfoldlovens §§ 8-12

Også de vurderingene kommunen har gjort i forhold til naturmangfoldlovens §§ 8-12 er så mangelfulle, at vi mener det må anses som en saksbehandlingsfeil.

Det som er sagt om *kunnskapsgrunnlaget (§ 8)* er særdeles mangelfullt. Det er henvist til to truede plantearter, men ikke at området i Temakart-Rogaland er registrert som et viktig viltområde: «En av de få, relativt varierte skoger som ligger helt ut mot kysten på Jæren. Spurvefuglene har dette som siste rasteplass før de setter kursen over havet. Kanskje det viktigste rasteområdet for spurvefugl i kommunen.» Gjennom den fangst og ringmerkingsvirksomheten som er gjennomført ved Brusand fuglestasjon på Brusand Camping, har det blitt dokumentert forekomst av et stort mangfold av ulike fuglearter tilknyttet skogen. Fra høsten 2018 og ut 2021 ble det ringmerket 7606 fugler fordelt på 73 arter på fuglestasjonen i området. Blant disse var det mange sjeldne og fåtallige arter – som gulbrynsanger, rødtoppfuglekonge, hauksanger, brunsanger, gresshoppesanger, sibirgransanger, sibirpiplerke og tundrapiplerke. Både musvåk, hønsehauk og spurvehauk ble ringmerket på stasjonen i denne tidsperioden, samtidig som det ble påvist at skogen er et viktig skjulested for rovfugl i vinterhalvåret. Resultatene fra nettfangsten i sørenden av Kvalbeinskogen er helt på høyde med andre gode ringmerkingsstasjoner i Norge som drives på frivillig basis, og illustrerer at skogen har en særlig stor verdi for passerende fugler under trekket. Betydningen av skogen har vært forsterket av at den ligger i en sone der det flate kystlandskapet smalner av ned mot Brusand og Ogna, og der fugler som oppsøker vegetasjon presses gjennom en slags trakt i terrenget. Det har hatt verdi for fuglene at skogen noen steder inneholder både løv- og bartrær, og at deler av den har innslag av bekkedrag og mer fuktig grunn.

For fuglenes fortsatte bruk av Kvalbeinskogen, mener vi at både skogens størrelse og kvaliteten på de umiddelbare omgivelsene, har stor relevans. Det vil være klart mer i tråd om et ønske om å ivareta biologiske verdier, at det uthogde området vest for Surtebekken blir brukt til beite, enn til gulrotproduksjon.

Det er besynderlig at det i saken ikke nevnes at det aktuelle arealet både i gjeldende kommuneplan for Hå kommune og i det forslaget til revidert kommuneplan som er under behandling, er avsatt som en hensynssone for bevaring av naturmiljø, og at vurderingen av saken ikke inneholder noen vurdering av om fulldyrking er i tråd med det formålet. Surtebekken er nevnt, men kun i forhold til at det er påvist et par truede plantearter i tilknytning til bekken. Det er ikke nevnt noe om bekken ut over dette, bl.a. at den er registrert som en egen vannforekomst med moderat økologisk tilstand grunnet diffus avrenning fra jordbruksarealer.

Under det som står om *føre-var-prinsippet (§ 9)* påstås det at området er undersøkt og kartlagt for natur- og miljøverdier, men det er ikke referert noe til hva slags undersøkelser dette er og hva de har vist. At det er satt vilkår om en «avstand på 12 m fra bekken og naturtypen» og at dette er tilstrekkelig til å gi naturverdiene nok beskyttelse, og at det dermed ikke er behov for å vurdere føre-var-prinsippet ytterligere, er vi absolutt ikke enige i. Det gir inntrykk av at de eneste naturverdiene i området er forekomsten av de to truede planteartene.

Heller ikke vurderingene i forhold til *økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)* holder mål. At tiltakets belastning på økosystemet vurderes å være moderat, framstår som meningsløst. Det aktuelle arealet var i utgangspunktet skogsareal som ble godkjent for omdisponering til beite. En fulldyrking vil innebære en fullstendig rasering av økosystemet på det aktuelle arealet. Kommunen har ikke vurdert den samlede belastningen av tiltaket. I den sammenheng vil vi trekke fram at det er gitt flere dyrkingstillatelser på det aktuelle bruket i løpet av de siste åra, og også for en rekke andre restarealer i kulturlandskapet i kommunen. Flere skogsarealer har blitt tillatt hogd og godkjent for fulldyrking. Vurderingen av samlet belastning på naturmangfoldet må vurderes i en slik sammenheng. Når stadig nye restarealer har blitt dyrket, innebærer det at verdien av de gjenværende arealene for naturmangfoldet blir større. Omtrent enhver nydyrking vil dermed innebære en økning i den samlede belastningen.

Når det gjelder paragrafen om miljøforsvarlige *teknikker og driftsmetoder (§ 12)*, hvor det henvises til at tiltakshaver er interessert i å ta vare på naturverdiene, og at det dermed ikke settes spesielle krav om driftsmåte av arealet, så har det liten troverdighet. Han har etter vårt syn ikke vist noen interesse i å ta vare på naturverdiene, verken ved den måten hogsten av arealet ble gjennomført på, eller den måten nydyrking og masseutfylling er foretatt på andre steder på eiendommen (bl.a. på det nydyrkingsarealet som ble godkjent for vel tre år siden på nedsida av skogen, men som fremdeles ikke er fullført).

Surtebekken

Det er som påpekt over ikke nevnt noe om tilstanden i Surtebekken, og det mangler en vurdering av om det er behov for særskilte tiltak for å sikre at miljøtilstanden i bekken ikke forringes og/eller gjør det vanskelig å nå målet om god miljøtilstand. At det er satt vilkår om en dyrkingsfri sone på 12 meter langs bekken, og at det ikke skal gjøres inngrep i bekken, er for så vidt positivt. Det mangler imidlertid en nærmere vurdering og begrunnelse for hvorfor dette er tilstrekkelig. Terrenget ned mot Surtebekken er skånende, og i forbindelse med den hogsten som tidligere er foretatt, ble det meste av kantvegetasjonen langs bekken fjernet. Vi stiller derfor spørsmål ved om en 12 meter bred dyrkingsfri sone er tilstrekkelig til å unngå forringelse av vannmiljøet.

Bakkeplanering og forholdet til forurensningsloven

I flg. veiledningen til dyrkingsforskriften krever planering av areal ut over ett dekar tillatelse etter forurensningsforskriftens kapittel 4. Det framgår ikke av tillatelsen om det er gjort noen vurderinger i forhold til bakkeplanering, men det ligger en bergnabbe på arealet som inngår i dyrkingsarealet, og vi antar at denne må sprenges bort og at arealet må planeres dersom det skal dyrkes. I tillegg har vi registrert at det både i forbindelse med dyrking av arealet på nedsida av skogen og andre steder på gården har blitt fylt ut betydelige volum stein og løsmasser, og det gir grunn til å stille spørsmål om det også vurderes her.

Forholdet til konsekvensutredningsforskriften

Nydyrking er omfattet av forskrift om konsekvensutredning (KU-forskriften), jf. forskriftens vedlegg II bokstav a.1.b. Det er angitt en terskel på 50 dekar for dette, men forskriften er også tydelig på at mindre tiltak skal behandles etter KU-forskriften dersom det ikke kan utelukkes at tiltaket kan få vesentlige virkninger for naturmangfold eller andre viktige miljøhensyn. Vi mener med henvisning til det vi har kommentert over, at det absolutt ikke

kan utelukkes av nydyrking i dette tilfelle kan få vesentlige virkninger for naturmangfold eller andre viktige miljøhensyn. Vi vil også påpeke at det ikke er lov å unngå vurderinger i forhold til KU-forskriften ved å splitte tiltak opp i mindre prosjekter. Det betyr at KU-kravet må vurderes i sammenheng med nydyrking av andre teiger både på det aktuelle gårdsbruket og tilgrensende dyrkingsarealer (vurderingen skal være uavhengig av eiendomsgrenser), jf. KU-forskriftens § 10. Forskriftens § 11 slår fast at. Ansvarlig myndighet, i dette tilfellet Hå kommune, har en plikt til å vurdere om tiltaket må konsekvensutredes, og forskriftens § 11 slår fast at beslutningen av om planen kan få vesentlige virkninger for miljø eller samfunn, skal begrunnes. Når slik vurdering ikke er foretatt eller det mangler en begrunnelse, så er det en åpenbar saksbehandlingsfeil.

Behov for gjennomgang av praktiseringen av nydyrkingsforskriften

Denne konkrete nydyrkingssaken viser sammen med flere andre dyrkingssaker i Hå kommune at det er behov for en gjennomgang av den måten disse sakene behandles på, både i forhold til selve nydyrkingsforskriften, naturmangfoldloven og annet regelverk. Vi oppfordrer statsforvalteren til å gjennomgå praktiseringen generelt, og sørge for at sakene behandles korrekt i forhold til gjeldende regelverk.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Rogaland

Anne Katrine Lycke
Koordinator (vikar)
FNF Rogaland

Kopi:

Statsforvalteren i Rogaland
Rogaland Fylkeskommune